

**Mezinárodní justiční spolupráce
ve věcech trestních
mezi členskými státy
Evropské unie**

JUDr. Přemysl Polák, Ph.D.

PrF MU Brno, 16. 10. 2024

Vymezení MJS

- **Kontext** – způsob koexistence suverénních států – **územní výsost** (právo suverénního státu vykonávat nezávisle a výlučně veškerou moc na svém území) a **zásada svrchované rovnosti států** – **jeden stát nemůže bez dalšího vykonávat svou trestní pravomoc na území jiného státu X překrývající se působnost trestních zákonů různých států, pohyb osob, věcí, dat atd.**
- **Mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních (MJS):**
 - **součinnost** poskytovaná jedním státem druhému státu při uskutečňování jeho trestní pravomoci (tzv. **horizontální spolupráce**),
 - **součinnost** poskytovaná státem mezinárodnímu trestnímu soudu nebo tribunálu při výkonu jemu svěřené pravomoci (tzv. **vertikální spolupráce**).
- **Úprava MJS v ČR** – zejména **zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (ZMJS)**, mezinárodní smlouvy a právní akty EU.

Klasický systém MJS

Forma právních aktů

- především **mezinárodní smlouvy** – nejprve dvoustranné, později i mnohostranné, v Evropě klíčové úmluvy Rady Evropy, např. Evropská úmluva o vydávání z 13. 12. 1957 (č. 549/1992 Sb.) nebo Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních z 20. 4. 1959 (č. 550/1992 Sb.) – sjednocení režimu MJS, dále též mezinárodní smlouvy uzavírané v rámci OSN, zaměřené na postih určitého druhu kriminality, obsahující též ustanovení o spolupráci, např. Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z 15. 11. 2000 (č. 75/2013 Sb. m. s.),
- případně možnost poskytnout MJS i v tzv. bezesmluvním styku na základě **vnitrostátní úpravy** (není pro všechny státy samozřejmá, obvykle podmíněna **vzájemností**).

Klasický systém MJS

Tradiční druhy MJS:

- **vydávání** (extradice) – předání osoby státem, na jehož území se nachází, státu, který proti ní vede trestní řízení, za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu,
- **právní pomoc** (v užším smyslu) – provedení procesních úkonů jedním státem pro účely trestního řízení vedeného v jiném státě,
- **předání / převzetí trestního řízení** – vzdání se práva trestně stíhat určitou osobu jedním státem ve prospěch druhého státu,
- **uznání a výkon cizozemských rozhodnutí** – přiznání účinků odsuzujícímu rozhodnutí jednoho státu a jeho výkon na území druhého státu.

Klasický systém MJS

Obecný mechanismus fungování:

- **na základě žádosti** dožadujícího státu dožádaný stát **může** (v bezesmluvním styku) / **je povinen** (podle mezinárodní smlouvy) **poskytnout spolupráci**, a to **za podmínek stanovených právním řádem dožádaného státu, případně příslušnou mezinárodní smlouvou**,
- **mezinárodní smlouvy stanoví více či méně obecný rámec** spolupráce (v řadě mnohostranných mezinárodních smluv je navíc režim spolupráce rozmělněný výhradami) a **podmínky vyplývající z právních řádů jednotlivých států se liší** (rozdílná míra vzájemné důvěry),
- spolupráce postavena na **tradičních zásadách** (např. oboustranná trestnost, omezení spolupráce u trestných činů politických, fiskálních a vojenských, výhrada veřejného pořádku, zásada speciality apod.),
- **velmi pozvolný vývoj** (zdlouhavé ratifikační procedury).

MJS mezi členskými státy EU

- Výstižná charakteristika integračního procesu v rámci EU – čl. 1 Smlouvy o EU: „Tato smlouva představuje novou etapu v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy“.
- Zákon akce a reakce?
 - Kde je cíl? Jak těsný „svazek“ to má být a jakou má mít podobu? Nebo je cílem onen proces bez jasného konce sám o sobě? Ian Ward
 - Pokrokem se nazývá pouze to, co EU přinese další pravomoci. Kde může skončit sémantika neustálého stupňování, když ne v rozporech a v nadměrné tendenci získat zpět samostatnost? Udo Di Fabio
 - Brexit, krize důvěry (Polsko, Maďarsko).

MJS mezi členskými státy EU

- MJS mezi členskými státy EU **nejprve bezprostředně navázala na klasický systém MJS**, reprezentovaný zejména úmluvami Rady Evropy, který rozvíjela dvojím způsobem:
 - **zdokonalování tradičních druhů MJS či jejich přizpůsobení potřebám evropské integrace**, zejména potřebě reagovat na bezpečnostní rizika volného pohybu osob (především dodatky úmluv Rady Evropy),
 - **opatření ke zlepšení spolupráce mající spíše technický charakter** (Evropská justiční síť, Eurojust).

Forma právních aktů – zejména mezinárodní smlouvy, právní akty EU (společné akce, rozhodnutí, rámcová rozhodnutí) spíše okrajově.

- Následně začala EU klasický systém MJS nahrazovat **novým, vlastním systémem MJS založeným na zásadě vzájemného uznávání rozhodnutí**. **Forma právních aktů** – již jen právní akty EU (nejprve rámcová rozhodnutí, nyní směrnice, nejnověji i nařízení).

Rozvíjení klasického systému MJS

Schengenské dohody:

- **Dohoda** mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, SRN a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích ze 14. 6. **1985**,
- **Úmluva k provedení Dohody** ze 14. 6. 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, SRN a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích z 19. 6. **1990** – tzv. **Schengenská prováděcí úmluva**.
- **Původně klasickými mezinárodními smlouvami**, které stály mimo tehdejší ES a svým způsobem obsahově předjímaly vývoj, k němuž později došlo v rámci EU. **Nakonec byly začleněny do rámce EU**.
- Hlavním účelem byla **realizace odstranění kontrol na společných státních hranicích členských států EU a kompenzace z toho plynoucích bezpečnostních rizik**, a to mj. i posílením MJS v Schengenské prováděcí úmluvě.

Rozvíjení klasického systému MJS

Schengenská prováděcí úmluva

- **doplnění úmluv Rady Evropy o MJS** – Evropské úmluvy o vydávání, Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních (např. rozšíření rozsahu právní pomoci, přímý styk justičních orgánů, přímé zasílání procesních písemností adresátům do jiného smluvního státu) a Úmluvy o předávání odsouzených osob,
- **úprava přeshraničního sledování a přeshraničního pronásledování** (čl. 40 a 41),
- **úprava překážky věci pravomocně rozhodnuté vůči rozhodnutím jiného smluvního státu** (čl. 54 a n. a judikatura ESD, viz § 11/2 tr. ř.),
- **„můstek“ mezi policejní spoluprací a právní pomocí** (čl. 39/2, částečně nahrazeno rámcovým rozhodnutím 2006/960/SVV, od 12. 12. 2024 jediný právní základ – směrnice (EU) 2023/977, viz § 20 ZMJS),
- **Schengenský informační systém** [původně upraven v Schengenské prováděcí úmluvě, nyní v nařízení (EU) 2018/1860, nařízení (EU) 2018/1861 a **nařízení (EU) 2018/1862**].

Rozvíjení klasického systému MJS

Schengenský informační systém (SIS) – společný informační systém států schengenského prostoru, který pro oblast policejní a justiční spolupráce v trestních věcech **obsahuje sdílenou databázi údajů** o:

- osobách hledaných za účelem zatčení a předání nebo vydání,
 - pohřešovaných nebo zranitelných osobách, kterým je třeba zamezit v cestování,
 - osobách hledaných za účelem zajištění jejich spolupráce v soudním řízení,
 - osobách a věcech pro účely skrytých, dotazovacích nebo zvláštních kontrol,
 - věcech hledaných za účelem zabavení nebo za účelem zajištění důkazů v trestním řízení,
 - neznámých hledaných osobách za účelem identifikace podle vnitrostátního práva.
- Jedinečnost díky **rychlosti** (záznam vložený jedním státem je k dispozici ostatním státům během několika desítek vteřin), **dostupnosti** (záznamy v SIS jsou pro národní orgány dostupné stejně jako záznamy v národních systémech) a **možnosti okamžité reakce** (zatčení osoby či zajištění věci na základě záznamu v SIS).
 - Pro MJS důležité zejména **záznam za účelem zatčení a vydání nebo předání** (§ 37 ZMJS) a **záznam za účelem pátrání po osobě** (§ 38 ZMJS).

Rozvíjení klasického systému MJS

Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy EU z 29. 5. 2000 (Úmluva 2000) a její Protokol ze 16. 10. 2001 (č. 55/2006 a 56/2006 Sb. m. s.)

- doplňují Evropskou úmluvu o vzájemné pomoci ve věcech trestních,
- výjimka ze zásady *locus regit actum* (čl. 4),
- přímý styk justičních orgánů a přímé zasílání procesních písemností jako pravidlo (čl. 5 a 6),
- spontánní informace (čl. 7),
- nové druhy právní pomoci reflektující politický a společenský vývoj a technologické inovace – sledované zásilky (čl. 12), společné vyšetřovací týmy (čl. 13), skryté vyšetřování (čl. 14), výslechy prostřednictvím videokonference a telefonní konference (čl. 10 a 11), odposlech telekomunikačního provozu (čl. 17 – 22),
- nyní z větší části nahrazeny směrnicí 2014/41/EU o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech.

Rozvíjení klasického systému MJS

- Řada úmluv podepsaných v rámci tzv. evropské politické spolupráce nebo později v rámci tzv. III. pilíře EU nevstoupila v platnost (podmínka ratifikace všemi členskými státy EU), např.
 - Úmluva o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy EU z 10. 3. 1995,
 - Dohoda mezi členskými státy o předávání řízení v trestních věcech ze 6. 11. 1990,
 - Úmluva mezi členskými státy ES o dvojím postihu z 25. 5. 1987,
 - Dohoda o aplikaci Úmluvy Rady Evropy o předávání odsouzených osob mezi členskými státy ES z 25. 5. 1987,
 - Úmluva mezi členskými státy ES o výkonu cizozemských trestních rozsudků ze 13. 11. 1991.
- Úmluva o vydávání mezi členskými státy EU z 27. 9. 1996 vstoupila v platnost 5. 11. 2019, dávno poté, co se mezi členskými státy EU začal uplatňovat evropský zatýkací rozkaz.

Rozvíjení klasického systému MJS

Evropská justiční síť

- zřízena společnou akcí 98/428/SVV, která byla nahrazena **rozhodnutím 2008/976/SVV** (viz § 34 ZMJS),
- **síť kontaktních bodů** v členských státech EU z řad zástupců ústředních orgánů, justičních či jiných orgánů majících pravomoc v oblasti MJS,
- úkolem kontaktních bodů je zejména **udržovat vzájemné kontakty a vyměňovat si zkušenosti** (k tomuto účelu slouží především plenární zasedání, která se konají dvakrát ročně), **poskytovat** příslušným orgánům členských států EU nebo jiným kontaktním bodům **informace o právní úpravě či praktických postupech** a **usnadňovat justiční spolupráci v trestních věcech** mezi členskými státy EU,
- **nemá právní subjektivitu**, je **decentralizovaná**, kontaktní body zůstávají ve svém domovském státě a ve svém původním pracovním zařazení,
- **spolupráce na bázi dobrovolnosti**, jednotlivé kontaktní body nemají žádný nástroj, jak přimět své protějšky v jiných členských státech EU k aktivitě,
- **internetové stránky** www.ejn-crimjust.europa.eu.

Rozvíjení klasického systému MJS

Eurojust

- zřízen rozhodnutím **2002/187/SVV**, které bylo **novelizováno** rozhodnutím **2009/426/SVV** a od 12. 12. 2019 nahrazeno **nařízením (EU) 2018/1727**,
- **agentura EU**, oproti Evropské justiční síti **má právní subjektivitu**, je **centralizovaný** a postupy v něm jsou **formalizovány** – je složen z národních členů, tj. zástupců členských států EU – státních zástupců, soudců nebo zástupců justičních orgánů s rovnocennými pravomocemi, kteří mají své stálé pracoviště v jeho sídle v Haagu,
- na rozdíl od převážně kooperační Evropské justiční sítě by jeho **doménou** měla být **koordinace**,
- měl by být zaměřen zejména na **multilaterální nebo na složité bilaterální případy**,
- v souladu s mezivládní povahou III. pilíře, v jehož rámci byl zřízen, byly jeho **pravomoci koordinační a kooperační povahy** (pravomoc žádat a pravomoc pomáhat), což v zásadě přetrvává, i když možnosti členských států EU nevyhovět jeho žádostem nebo odmítnout se řídit jeho písemnými stanovisky jsou nyní podstatně omezeny.

Nový systém MJS v rámci EU – vzájemné uznávání

- Podnět k vytvoření vlastního systému MJS mezi členskými státy EU, založeného na zásadě vzájemného uznávání rozhodnutí, byl dán v Závěrech předsednictva zasedání Evropské rady v Tampere konaného 15. a 16. 10. 1999 (tzv. **Závěry z Tampere**). Následovaly další dokumenty Evropské rady vymezující vždy na 5 let na politické úrovni cíle a priority v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti – **Haagský program** (přijatý v listopadu 2004) a **Stockholmský program** (přijatý v prosinci 2009).
- Rozsah zásady vzájemného uznávání specifikován v **Programu opatření k provedení zásady vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech** (Úřední věstník C 12, 15. 1. 2001, str. 10 – 22), který stanovuje cíle, konkrétní opatření a jejich postavení v žebříčku priorit (nikoli však data, k nimž mají být jednotlivá opatření přijímána).
- **Skutečný počátek** nahrazování klasického systému MJS novým systémem založeným na zásadě vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech představovalo **přijetí rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu**.

Nový systém MJS v rámci EU – vzájemné uznávání

Forma právních aktů

- **Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost** se staly dominujícím právním aktem **směrnice**, nyní se začínají prosazovat **nařízení**.
- **Před tím se v rámci tzv. III. pilíře EU** uplatňovala zejména **rámcová rozhodnutí (RR)** – podle čl. 34/2/b) Smlouvy o EU, v tehdejší znění, slouží ke sblížení zákonů a jiných právních předpisů členských států EU, jsou pro členské státy EU závazná co do výsledku, kterého má být dosaženo, přičemž volba forem a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům, a **nemají přímý účinek**. Hlavní výhodou oproti mezinárodní smlouvě mělo být vyhnutí se zdlouhavým ratifikačním procedurám v členských státech EU, nicméně se ukázalo, že přijetí vnitrostátních prováděcích úprav v členských státech EU může být neméně zdlouhavé. Z pohledu demokratické legitimacy bylo namítáno, že skutečnost, že národní parlamenty jsou zavázány vnitrostátně provést ve svém právním řádu RR, přijímaná ministry jakožto představiteli moci výkonné a nepodléhající ratifikaci, je v rozporu s Montesquieuho teorií o rozdělení mocí (G. Vermeulen).

Nový systém MJS v rámci EU – vzájemné uznávání

Forma právních aktů

- **Zásadní slabinu RR** představovaly **nedostatečné možnosti orgánů EU přimět členské státy EU k řádné a včasné implementaci**. Po uplynutí pěti let od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost, tj. od 1. 12. 2014, však Komise již může podávat žaloby na nesplnění povinnosti k ESD, které mohou vést až k uložení citelných finančních sankcí členskému státu EU, který řádně a včas RR neimplementoval.
- **Nepřímý účinek RR** – vnitrostátní orgány jsou povinny vzít v úvahu všechna pravidla vnitrostátního práva a vykládat vnitrostátní právo eurokonformně, tj. v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu RR; **eurokonformní výklad** však nemůže být základem pro výklad vnitrostátního práva *contra legem* (viz zejména rozsudky ESD z 16. 6. 2005 ve věci C-105/03 *Maria Pupino* a z 5. 9. 2012 ve věci C-42/11 *Joao Pedro Lopes Da Silva Jorge*).
- Vzhledem k absenci přímého účinku RR **není vnitrostátní orgán povinen nepoužít ustanovení vnitrostátního práva, které je neslučitelné s RR** (viz rozsudek ESD z 24. 6. 2019 ve věci C-573/17 *Daniel Adam Popławski*).

Nový systém MJS v rámci EU – vzájemné uznávání

Obecný mechanismus fungování:

- **vydávající** (dožadující) **stát** vydá **rozhodnutí** (nikoli tedy žádost) **ve standardizované formě** (formulář), **které je vykonávající** (dožádaný) **stát povinen uznat a vykonat, ledaže nastane některý z důvodů pro neuznání nebo nevykonání**, jejichž počet je však dosti redukovaný a které mají být vykládány **zuzujícím způsobem**, přičemž **pro uznání a výkon** rozhodnutí jsou **stanoveny lhůty**,
- **tradiční zásady**, které se uplatňovaly u institutů klasického systému MJS, zde **mají být odstraněny nebo alespoň omezeny** (např. zásada oboustranné trestnosti) a **různé podmínky** v jednotlivých členských státech EU **přinejmenším zčásti sjednoceny**,
- důsledkem je **omezený přezkum** vedoucí k „**poloautomatickému uznání**“ (ideálem Komise bylo plně „automatické“ uznání, rozdíly mezi trestněprávními úpravami a praxemi členských států EU však takové radikální řešení neumožňují).

Nový systém MJS v rámci EU – vzájemné uznávání

Klíčový element vzájemného uznávání – **vzájemná důvěra**.

- **Rozsudek ESD z 11. 2. 2003 ve spojených věcech C-187/01 a C-385/01 Hüseyin Gözütok a Klaus Brügge, bod 33.** – členské státy EU mají **vzájemnou důvěru ve své systémy trestní justice** a každý z nich uznává trestní právo účinné v ostatních členských státech, i kdyby při použití svého vlastního vnitrostátního práva dospěl k jinému výsledku.
- Reálně je **vzájemná důvěra** mezi členskými státy EU **tím vyšší, čím jsou si právní úpravy podobnější. U jednání, ohledně nichž má být odstraněna zásada oboustranné trestnosti**, bývá vytýkáno, že není dána dostatečná **míra harmonizace** skutkových podstat mezi členskými státy EU. **Minimální procesní standardy** mezi členskými státy EU vyplývají z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a judikatury ESLP, Listiny základních práv EU a judikatury ESD, v posledních letech byly přijaty směrnice týkající se ochrany lidských práv v trestním řízení (např. práva na tlumočníka, práva na informace v trestním řízení či přístup k obhájci).
- Praktická opatření – **podpora přímých kontaktů** mezi soudci, státními zástupci, advokáty a jejich **vzdělávání**.

RR 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu

- Zavedlo **system předávání na základě** evropského zatýkacího rozkazu (**EZR**), který mezi členskými státy EU v podstatě v plném rozsahu „**nahradil**“ **dosavadní systém vydávání** (na základě RR došlo mezi členskými státy EU k vyloučení aplikace příslušných mezinárodních smluv o vydávání – čl. 31/1).
- Je **promítnutím zásady vzájemného uznávání** do oblasti vydávání a prvním konkrétním opatřením na poli trestního práva provádějícím tuto zásadu [body (5) a (6) Preambule].
- **Podstata předávání na základě EZR je stejná jako u vydávání** (předání osoby státem, na jehož území se nachází, státu, který proti ní vede trestní řízení, za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu) a **podobný je i rozsah aplikace, rozdíl** oproti vydávání však spočívá **v důvodech pro odmítnutí realizace a v řízení** (mechanismu fungování).
- V českém právním řádu implementováno v **§ 189 až § 221 ZMJS**.

RR 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu

Důvody pro odmítnutí předání na základě EZR:

- pouze právní, nikoli politické (**depolitizace rozhodování**) – chybí např. překážka politického trestného činu či udělení mezinárodní ochrany,
- **potlačení či odstranění některých tradičních překážek vydávání** – např. částečné odstranění zásady oboustranné trestnosti u vyjmenovaných kategorií jednání (čl. 2/2, čl. 4/1), odstranění zásady nevzdávání vlastních občanů, přinejmenším u předávání k trestnímu stíhání (čl. 4/6 a čl. 5/3),
- **zachování některých jiných tradičních překážek vydávání** – např. překážky věci pravomocně rozhodnuté (čl. 3/2 a čl. 4/3,5), překážky věci zahájené (čl. 4/2), překážky amnestie (čl. 3/1), některých aspektů oboustranné trestnosti (věk pachatele v čl. 3/3, promlčení v čl. 4/4),
- ve dvou výčtech – **obligatorní důvody** (čl. 3) a **fakultativní důvody** (čl. 4, čl. 4a), kromě toho **podmíněné předání** (čl. 5) a **další „skryté“ důvody** v jiných ustanoveních, např. z důvodu ochrany lidských práv a svobod [body (12) a (13) Preambule a čl. 1/3, v poslední době rozvinuto v judikatuře ESD] či neudělení souhlasu s dalším předáním (čl. 28/3).

RR 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu

Řízení o předání na základě EZR:

- **Vzájemné uznávání?** V praxi se nerozhoduje o uznání a výkonu EZR, ale o tom, zda se osoba do jiného členského státu EU předá. Rozšíření účinků národního zatýkacího rozkazu či jiného obdobného díky EZR. Role SIS, do něhož se EZR vkládají a na jehož základě lze po osobě pátrat téměř po celé EU a v přidružených státech.
- **Judicializace procedury** – EZR jako rozhodnutí justičního orgánu (teprve v nedávné době vznikla překvapivě bohatá judikatura ESD na téma, které orgány lze považovat za justiční a které nikoli), o kterém rozhoduje v jiném členském státě EU rovněž justiční orgán, ministerstvo spravedlnosti pouze v asistenční roli [body (8) a (9) Preambule a čl. 6 a 7].
- **Snaha o urychlení** – stanovení (pořádkových) lhůt pro rozhodnutí o předání (čl. 17) a (propadné) lhůty pro samotné předání (čl. 23).
- **Omezení zásady speciality** (čl. 27).

Směrnice 2014/41/EU o evropském vyšetřovacím příkazu

- Zavedla **system právní pomoci na základě evropského vyšetřovacího příkazu (EVP)** a „nahradila“ příslušná ustanovení mezinárodních smluv o právní pomoci (na základě směrnice členské státy EU mezi sebou vyloučily aplikaci příslušných ustanovení mezinárodních smluv o právní pomoci – čl. 34/1).
- Cílem bylo nahradit neuspořádaný systém nástrojů v oblasti právní pomoci komplexním systémem postaveným na **zásadě vzájemného uznávání**, který zohlední pružnost dosavadního systému právní pomoci, bude se vztahovat pokud možno na všechny druhy důkazů, bude obsahovat lhůty pro výkon a co nejvíce omezí důvody pro odmítnutí výkonu [bod (6) Preambule].
- EVP se však **nevztahuje na všechny členské státy EU**, když Irsko a Dánsko zůstaly stranou [body (44) a (45) Preambule], a **nevztahuje se ani na všechny úkony právní pomoci**, ale **pouze na ty, které slouží k opatření důkazu**, s výjimkou společného vyšetřovacího týmu (čl. 3), spory se ovšem vedou o to, zda do působnosti EVP spadá např. přeshraniční sledování. Mimo působnost EVP zůstalo např. doručování a zajištění věci pro jiné než důkazní účely. **Dosavadní systém právní pomoci tak nebyl nahrazen zcela** a výsledkem je jen další **fragmentarizace**.
- V českém právním řádu implementována v **§ 357 až § 395 ZMJS**.

Směrnice 2014/41/EU o evropském vyšetřovacím příkazu

- **EVP** je rozhodnutí vydané nebo potvrzené justičním orgánem za účelem provedení jednoho nebo více vyšetřovacích úkonů v jiném členském státě EU s cílem získat důkazy (čl. 1/1). Toto „rozhodnutí“ se vydává na formuláři v Příloze A směrnice, který je uvozen mj. větou začínající slovem „žádám“, v důsledku čehož působí spíše dojemem formulářové žádosti o právní pomoc.
- **Judicializace** – EVP může vydat nebo potvrdit pouze soud nebo státní zástupce [čl. 2/c)], srov. nominální definice justičního orgánu v mezinárodních smlouvách.
- **Jazykový režim** – klíčové členské státy EU neakceptovaly povinnost přijímat EVP i v jiném než vlastním úředním jazyce (čl. 5/2).
- **Zásady vhodnosti, přiměřenosti a použitelnosti** (čl. 6).
- Vykonávající orgán má EVP uznat „bez dalších formalit“ a zajistit jeho výkon stejným způsobem a za stejných podmínek, jako by byl daný vyšetřovací úkon nařízen orgánem vykonávajícího státu, ledaže je dán důvod pro odmítnutí uznání a výkonu nebo pro odklad výkonu (čl. 9/1).
- **Snaha o urychlení** – pro rozhodnutí o uznání a výkonu EVP a pro provedení vyšetřovacího úkonu jsou stanoveny (pořádkové) lhůty (čl. 12).

Směrnice 2014/41/EU o evropském vyšetřovacím příkazu

- Výhodou EVP by mělo být **soustředění důvodů nevykonání EVP, tj. důvodů odmítnutí právní pomoci, do jednoho dokumentu**, nicméně k výraznému omezení důvodů odmítnutí právní pomoci nedochází.
- **Zvýšení ochrany práv dotčených osob X zachování efektivity právní pomoci** – judikatura ESD preferuje zvýšení ochrany práv:
 - V **rozsudku z 11. 11. 2021 ve věci C-852/19 Ivan Gavanozov** ESD dovedil povinnost členských států EU stanovit **opravný prostředek (k soudu) proti vydání EVP** (přinejmenším u EVP vydávaných za účelem prohlídek a zajištění věcí nebo výslechu svědka prostřednictvím videokonference) s tím, že pokud takový opravný prostředek stanoven není, nelze EVP vydat.
 - V **rozsudku z 16. 12. 2021 ve věci C-724/19 HP** ESD dospěl k závěru, že je-li ve vnitrostátním trestním řízení oprávněn vydat v přípravném řízení příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu výlučně soudce, je také **výlučně soudce** (a nikoli státní zástupce) **oprávněn vydat v přípravném řízení EVP** za účelem zjištění údajů o telekomunikačním provozu v jiném členském státě EU.

RR 2008/909/SVV – uznání a výkon – NEPO trest a ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody

- **Iniciováno státy s vysokou úrovní vězeňství** (Rakousko, Finsko, Švédsko).
- V podstatě zavádí **povinnost převzít odsouzeného k výkonu trestu** odnětí svobody **nebo ochranného opatření** spojeného se zbavením osobní svobody, **resp. povinnost převzít výkon takového trestu nebo ochranného opatření** (jsou-li splněny podmínky pro uznání odsuzujícího rozhodnutí), pokud odsouzený je občanem vykonávajícího státu a na jeho území žije nebo má být do vykonávajícího státu po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody nebo po ukončení ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody vyhoštěn (čl. 4).
- **Rozšiřuje možnost předání odsouzeného** k výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody do jeho domovského státu **bez jeho souhlasu** (čl. 6).
- Umožňuje **zachovat přezkum oboustranné trestnosti** (čl. 7/4).
- **Lhůty** pro rozhodnutí o uznání a výkonu i pro předání (čl. 12 a 15).
- V českém právním řádu implementováno v **§ 298 až § 322 ZMJS**.

RR 2008/947/SVV – uznání a výkon – alternativní sankce

- Umožňuje **uznání a výkon rozhodnutí ukládajících široké spektrum trestů a dohledových opatření** (viz čl. 4), a to zejména:
 - podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem,
 - podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem,
 - podmíněné upuštění od potrestání s dohledem,
 - tresty nebo ochranná opatření nespojené se zbavením osobní svobody, pokud spočívají v některém ze stanovených omezení nebo povinností (např. trest domácího vězení, trest zákazu činnosti, trest obecně prospěšných prací, ochranné léčení v ambulantní formě).
- **ČR přebírá i případný výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo jeho zbytku** (s výjimkou podmíněného upuštění od potrestání s dohledem a výkonu samostatného dohledu bez stanoveného trestu odnětí svobody).
- Umožňuje **zachovat přezkum oboustranné trestnosti** (čl. 10/4).
- V českém právním řádu implementováno v **§ 323 až § 339 ZMJS**.

RR 2005/214/SVV – uznání a výkon – peněžité sankce a jiná peněžitá plnění

- **Předmětem uznání a výkonu** nejen rozhodnutí ukládající **peněžitý trest** (peněžitou sankci za trestný čin), ale i **pokutu** (peněžitou sankci za jiný delikt), dále **povinnost odškodnit oběť trestného činu** (nikoli náhrada škody poškozenému, ale jiný typ odškodnění oběti trestného činu, přiznávaný trestním soudem zpravidla jako paušální částka za určitý typ trestného činu), **povinnost nahradit státu náklady řízení** a **povinnost zaplatit peněžitou částku do veřejného fondu nebo ve prospěch organizace na podporu obětí**.
- **Průnik správní spolupráce do MJS – tzv. správní právo trestní** – lze uznávat a vykonávat i rozhodnutí správních orgánů, která lze napadnout opravným prostředkem, o kterém rozhoduje soud v trestním řízení, resp. „soud, který je příslušný též v trestních věcech“. V ČR se takový typ řízení neuplatňuje (byť řízení o přestupcích by se mu mohlo blížit), jeho modelovým příkladem německé řízení o *Ordnungswidrigkeiten*. **Rozsah tohoto průniku** správní spolupráce do MJS **ESD postupně vyjasňuje** (viz rozsudky ze 14. 11. 2013 ve věci C-60/12 Marián Baláž a ze 7. 4. 2022 ve věci C-150/21 D. B.).
- V českém právním řádu implementováno v § 261 až § 277 ZMJS.

Další právní předpisy EU založené na zásadě vzájemného uznávání

- **RR 2003/577/SVV o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků** (viz § 226 až § 238 ZMJS)
- **RR 2009/829/SVV o uznávání a výkonu rozhodnutí o náhradním opatření za vazbu** (viz § 239 až § 256 ZMJS)
- **RR 2006/783/SVV o uznávání a výkonu rozhodnutí ukládajících propadnutí nebo zabrání majetku, věcí nebo jiných majetkových hodnot – tzv. konfiskační příkaz** (viz § 278 až § 297 ZMJS)
- **Směrnice 2011/99/EU o evropském ochranném příkazu** (viz § 340 až § 356 ZMJS)
- **Nařízení (EU) 2018/1805 o vzájemném uznávání příkazů k zajištění a příkazů ke konfiskaci** – použitelné od 19. 12. 2020, nahrazuje RR 2003/577/SVV a RR 2006/783/SVV, s výjimkou Irska a Dánska (viz § 238a až § 238m a § 297a až § 297n ZMJS)

Nařízení (EU) 2023/1543 o elektronických důkazech

- Přináší **novou formu spolupráce při opatřování elektronických důkazů pro trestní řízení v jiném členském státě EU** (včetně Irska, kromě Dánska – viz body 100 a 101 preambule).
- Na rozdíl od klasické právní pomoci v trestních věcech a evropského vyšetřovacího příkazu se zde jedná **primárně o přímou komunikaci / spolupráci mezi orgány vydávajícího členského státu EU a poskytovateli služeb ve vykonávajícím členském státě EU na bázi evropského vydávacího příkazu a evropského uchovávacího příkazu**, ingerence orgánů vykonávajícího státu není zcela vyloučena, ale je omezena na stanovené případy.
- Je doplněno **směrnicí (EU) 2023/1544, kterou se stanoví harmonizovaná pravidla pro určování určených provozoven a jmenování zástupců za účelem shromažďování elektronických důkazů v trestním řízení**
- Podle svého čl. 34 odst. 2 **se toto nařízení použije ode dne 18. 8. 2026**. K tomuto datu bude třeba mít přijatu též vnitrostátní adaptační úpravu.